

Gamechanger: hoe één nestje 't Broekbosje veranderde...

Nieuwsbrief 't Broekbosje, 29 juni 2025

Hallo allemaal,

Wie opmerkt dat er in mei geen nieuwsbrief is geweest, dat klopt! In verband met het broedseizoen hebben we 't Broekbosje van pak-'m-beet half april tot ruim half juni helemaal met rust gelaten.

Want in het vogelhuisje aan de gespleten wilg broedde een paartje meesjes. En Wilma tipte dat ze grasmussen had gehoord. Grasmus-mannetjes maken in struwelen langs bosranden meerdere nestjes, waaruit het vrouwtje het mooiste nestje mag kiezen. Die nestjes kunnen dus overal zitten. Zou ik dan beginnen met het plat trappen van bramen in de sloot, dan zou ik misschien al die nestjes om zeep helpen. En zelf hoorde ik regelmatig een fazant, en ik zag een koppeltje patrijzen opvliegen toen ik langs de akkers liep. Dus nee, ik had even niets te zoeken in het bosje.

Wel maakte ik me een beetje zorgen. Mijn gevoel zei dat de bramen niet op mij zouden zitten wachten met groeien. En dat er wel méér 'onkruiden' zouden zijn die hun kans schoon zouden zien. Wat zou ik aantreffen in juni?

Patrijzennest in 't Broekbosje

Maar laten we eerst met fantastisch nieuws beginnen. Tijdens het gras kappen onder een jonge vlier trof ik dit aan: een verlaten nestje met uitgebroede eieren! Ik stuurde de foto naar Wilma. 'Van welke vogel? Patrijs? Hoe groot zijn die eieren?', appte ze terug. Patrijzen, dat was ook wat ik hoopte. ChatGPT bevestigde ons vermoeden. Een nest met 12 tot 20 eieren, goed verstopt in grasrijk struweel, beige van kleur en ongeveer 5 centimeter groot, dat klinkt als een patrijzennest. En omdat er ook patrijzen worden gezien en gehoord, is de kans groot dat we hier inderdaad met een patrijzennest te maken hebben. De vrijwel enige andere mogelijkheid is een fazantennest, want ook

fazanten hebben we gezien en gehoord. En ook een fazant legt zo'n 10 tot 16 eieren. Maar een fazanten-ei is *gemiddeld* 6 cm groot. De eitjes in dit nestje waren niet groter dan 5 centimeter, vandaar dat we denken dat er in 't Broekbosje toch echt een succesvol patrijzennest is uitgebroed!

Gele kwikstaart

En om in vogelsferen te blijven, op 23 juni zag en hoorde ik een gele kwikstaart. Ook dit kon Wilma bevestigen. Interessant is dat gele kwikken doortrekkers zijn; ze vliegen naar Afrika. Daarom zijn ze vooral te zien tussen maart en mei, en van augustus tot eind september. Dat ze in juli op het erf van Klein Broekhuizen rondscharrelen is dus best bijzonder!

Essen lopen weer uit

En er is nóg meer positief nieuws! In de vorige nieuwsbrief berichtte ik dat er Essentaksterfte had toegeslagen in het bosje. Heel blij ben ik dat ik nu kan melden dat de Essen goed hebben gereageerd op de radicale snoei. Ze werden teruggesnoeid tot op gezond hout. En kijk eens hoe mooi en gezond ze zijn uitgelopen!

Strijd

Jullie snappen dus dat ik echt stond te juichen in het bosje. Maar weet dat er ook momenten zijn geweest, in mei en juni, dat ik geplaagd werd door twijfel. Ik ga proberen dit uit te leggen.

In het dagelijks leven werk ik in bij een boomkwekerij / plantencentrum. En mijn klanten hebben tuinen. Tuinen zijn groene gebiedjes die meestal worden beoordeeld op mooiigheid en een prettige sfeer. Maar om tuinen mooi te houden is veel werk nodig. Je moet spitten, mesten, schoffelen, harken en wieden. Tuinieren is soms strijd tegen de natuur.

Dat je ook met de natuur kunt samenwerken leerde ik in een cursus over permacultuur en voedselbossen. Hier werd uitgelegd dat de natuur van iedere bodem uiteindelijk een bos wil maken. Dit doet ze in vijf fasen, in een vaste volgorde. Dit proces wordt 'Successie in de natuur' genoemd.

Die volgorde van de natuurlijke successie is (heel kort door de bocht):

pioniersplantjes – grassen – ruigtekruiden – heesters – bomen.

De natuurlijke aangroei van planten gaat dus van laag naar hoog. En iedere voorgaande fase in de successie helpt de bodem te verrijken voor een volgende fase.

En nu komt de clou: als je het handig aanpakt en je stemt de beplanting op de bodem af, dan gaat de natuur met je samenwerken om er een bos van te maken. Dan kun je zelf op je luie stoel gaan zitten!

Foto rechts:

Overgangszones tussen grassen, struiken en bomen

(verschillende fasen in de successie) in 't Broekbosje.

Ik verkeerde daarom min of meer in de veronderstelling dat het beheer van 't Broekbosje steeds makkelijker zou gaan worden. Immers, de natuur zou het werk van mij gaan overnemen. Nou, dat klopte ook. Alleen bleek de natuur een erg enthousiaste collega. Want toen ik eind juni in 't Broekbosje ging kijken, groeiden de grassen tot okselhoogte, hadden de bramen de sloot weer helemaal geconfisqueerd, slingerde hop zich in een eikenboom omhoog en bestormden de haagwinden, hier links op de foto, zo ongeveer ALLES wat ze tegenkwamen.

Daar sta je dan, met je goeie gedrag en je klapstoel.

Ik stond in dubio: moest ik in 't Broekbosje gaan 'tuinieren' (de boel netjes maken en de bomen bevrijden van hun plagen), of moest ik de natuur dóór laten gaan met haar 'werk'?

ChatGPT als vraagbaak

Wat ik hier nodig had, was informatie. Daarom zocht ik een vraagbaak. Ik vroeg het ChatGPT; een slimme digitale assistent zonder mening, die veel kennis bij elkaar brengt. ChatGPT kon het me goed uitleggen:

'Elke fase is niet rustiger, maar kent andere soorten strijd. De "strijd" verdwijnt dus niet, maar verschuift van concurrentie om ruimte (gras) naar concurrentie om licht (hop), en later naar concurrentie om kroonruimte (tussen bomen zelf). Oftewel: successie is geen kalmer pad omhoog, het is een verplaatsende dans van dynamiek.'

(...)

'Strijd hoort erbij. Je moet hem niet uitwissen, maar leren lezen. Vraag steeds: "Welke soort heeft nu het overwicht, en welke soort moet ik even een duwtje geven?"'

Gamechanger

Dit antwoord van ChatGPT is een 'gamechanger': het zorgt voor een ingrijpende verandering in het beheer van 't Broekbosje.

De afgelopen twee jaar zag ik het namelijk als mijn primaire taak om alle nieuw aangeplante jonge boompjes met succes door de fasen van de successie te loodsen. Een boom die zich thuis voelt in successiefase 4 à 5, en die terechtkomt in een pioniersbodem in fase 1 à 2, die heeft het namelijk best een beetje moeilijk ...

Komen de pioniersplantjes en de allereerste grasjes op gang, dan wordt de bodem al wat stabielere. Hij droogt niet meer zo snel uit, en regenwater wordt beter door de beplanting opgevangen en gebufferd. Het wordt voor de jonge aanplant nu iets makkelijker.

Maar die rust duurt niet lang, want de grassen rukken op. De natuurlijke dynamiek verandert: voor de jonge boompjes verandert de strijd om overleven naar een strijd om plaats en licht. Je moet goed kijken, maar op deze foto zie je een jong spilletje op de voorgrond met daarachter de oprukkende grassen. Die zijn al even hoog als het spilletje...

Om de zorgvuldig geplante boompjes en struikjes niet te laten verzuipen in de grassen, moet er dus gemaaid worden. De grassen hebben het overwicht, de spilletjes moest ik een duwtje geven. Daarom heb ik me voornamelijk gericht op het vrijmaken van de (jonge) aanplant.

Tja, en toen kwam ik dat uitgebroede patrijzennestje tegen...

Natuurlijk ben ik blij. Zijn we met z'n allen hartstikke blij. Het erf van Klein Broekhuizen, met daarop onder andere ook 't Broekbosje, heeft ertoe geleid dat een vogelsoort van de Rode Lijst hier kan leven, en zelfs succesvol een nestje kan grootbrengen!

Maar die patrijzen zijn wel een *gamechanger*. Het gaat ineens niet meer alleen om boompjes, maar om een heel ecosysteem. Of zoals ChatGPT het uitdrukte:

'De natuur is niet statisch of moreel, ze kent alleen dynamiek en relaties. Er is inderdaad altijd strijd, maar daaruit ontstaat ook balans, schoonheid, leven.'

(...)

'Laat los waar het kan, en grijp in waar het moet – niet om te domineren, maar om ruimte te maken voor andere levensvormen.'

En daar staan we nu. Het spel is door de aanwezigheid van één enkel patrijzennestje volkomen veranderd. Het gaat niet meer alleen om de vraag: Hoe helpen we de boompjes groeien? Het breidt nu uit naar: Wie (welke dieren) hebben bij Klein Broekhuizen hun plekje hebben gevonden, wat hebben zij nodig, hoe kan 't Broekbosje hier een dienende rol in spelen en wat durven we aan de natuur over te laten?

Ik moet er denk ik even een tijdje op broeden voordat ik er een ei over kan leggen. En uiteraard gaan alle beheeractiviteiten in samenwerking met Wilma en Erik.

Het maaibeheer voor de grassen is ter plekke aangepast. Hier links zie je dat de grassen zó hoog zijn dat de spilletjes erin verdwijnen.

Als je héél goed kijkt, zie je op de foto hier rechts dat er gras gekapt is, zodat de spilletjes aan de linkerkant op de foto lucht krijgen. Meer rechts op de foto staan geen spilletjes, daarom mogen de grassen hier blijven staan (volgende keer duidelijkere foto's 😊). En rond bomen die groot genoeg zijn om de grassen de baas te blijven, blijft het gras ook staan. Wie weet komt er nog een tweede of derde nestje dit jaar?

We houden jullie op de hoogte van de ontwikkelingen. Bedankt, lieve donateurs, voor wat jullie hier mogelijk helpen maken! En hebben jullie vragen, tips, aanvullingen of willen jullie je enthousiasme delen: laat het me weten en stuur me een bericht! 😊

Met natuurlijke groet,

Michelle Scherpenborg,
Beheerder 't Broekbosje